

СУЧАСНІ ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Провідною думкою статті є необхідність поєднання граматичного матеріалу та сучасних інтерактивних технологій, що має сприяти активізації навчального процесу.

Ключові слова: *граматика, інтерактивність, граматичний матеріал, навчальний процес, інтерактивні методи.*

В статье говорится о том, что сочетание грамматического материала и современных интерактивных технологий улучшит эффективность процесса обучения.

Ключевые слова: *грамматика, интерактивность, грамматический материал, учебный процесс, интерактивные методы.*

The main idea of the article is to reveal the peculiarities of the combination grammar material and modern interactive technologies, that will increase the effectiveness of learning.

Key words: *grammar, interactivity, grammar material, learning process, interactive methods.*

Останнім часом життя висуває перед нами потребу у спілкуванні та співпраці з різними країнами. В особистих, культурних, професійних та економічних контактах беруть участь люди з різними мовами та культурними традиціями.

Саме ці потреби сприяли реформі середньої та вищої освіти в галузі викладання іноземних мов, яка спрямована на формування в учнів та студентів комунікативної компетенції, тобто на оволодіння студентами іноземною мовою як засобом спілкування, самореалізації, інструментом для обміну думками, почуттями, знаннями.

Викладачі англійської мови зіткнулися з проблемою реалізації цієї мети на своїх заняттях. Зупинимося на одному з аспектів виниклих проблем – вивчення граматики. Мабуть, жоден з аспектів вивчення мов не був протягом багатьох років таким предметом інтенсивних обговорень і дискусій, як граMATИКА.

Отже, що ж таке граMATИКА? ГраMATИКА ще до нашої ери стала самостійною галуззю знань. Поняття «граMATИКА» (грецьке «grammatike»)

спочатку позначало «мистецтво читання і письма» [4, с. 22]. У середні віки «вільне мистецтво» grammatica (лат.) вважалося одним з компонентів будь-якої освіти і ставило на меті: навчити володіння латинською мовою (іноді й іншими мовами) [4, с. 22]; повідомити відомості з філології, у тому числі й при читанні текстів; здійснювати «гімнастику розуму». Навчання будь-якої мови проводилося шляхом вивчення граMATИКИ, як правило, побудованої за зразком латинської. ГраMATИКА вивчалася як особливий предмет і розглядалася як самоціль.

У наступний період, особливо починаючи із XIX століття, поняття «граMATИКА» наповнюється новим змістом і у мовознавстві, і у навчанні мовам. За визначенням лінгвістів, граMATИКА стала позначати: а) граMATИЧНУ побудову мови; б) розділ мовознавства, який вивчає таку будову; в) сукупність правил зміни слів, їх з'єднання у сполучення, речення (іноді і тексти); г) підручник, який містить опис правил [9, с. 59]. До кінця поточного століття у мовознавстві утворився

цілий «конгломерат граматичних наук». У нього входять не тільки наукові (теоретичні, описові, нормативно-описові) граматики, але й у певних аспектах – навчальні або дидактичні граматики.

У ХХ столітті мали місце тенденції майже повної або абсолютно повної ліквідації граматики і всіх підручників граматики у загальноосвітніх та вищих установах. Тенденції до скорочення ролі граматики при навчанні іноземної мови спостерігаються і до нашого часу [8, с. 223].

Багато з європейських педагогів відмічають, що освітні і розвивальні цілі у навчанні бувають не досягнуті внаслідок того, що студенти при вивченні традиційних грамастик іноземних мов, у результаті різних спостережень, не розуміють ні практичної значущості вивчення граматичних термінів і понять, ні цілей граматичного аналізу [4, с. 23].

Тенденції до ліквідування традиційної навчальної граматики, у тому числі й у нашій країні, проявилися у 60-70-ті роки після появи теорії генеральної граматики Н. Хомського, яка некритично переносилася і на методику викладання іноземної мови. Навіть в останні десятиліття спостерігається прагнення до необгрунтованого скорочення ролі граматики, що призвело до значного збільшення кількості помилок у мові учнів та студентів унаслідок застосування комунікативного методу навчання іноземної мови.

Незважаючи на це, як показує історичний досвід, з одного боку, спроби відмови від будь-якої граматики, а з іншого, перебільшення її ролі у навчальному процесі негативно впливають на результати практичного оволодіння мовою.

Але проблема ролі та об'єму граматики у курсі іноземної мови є не єдиною. Серед проблем зниження інтересу студентів до оволодіння іноземною мовою можна виділити наступні: відсутність підручників нового покоління, нових методів навчання мови на основі формування особистості в мовному аспекті, її свідомості, недостатнє впровадження інтерактивних технологій у навчальний процес [4, с. 23].

Виникла проблема зміни філософії спрямованості уроку іноземної мови: необхідно звертати увагу не лише на засвоєння студентами певного обсягу знань, а й на розвиток їх пізнавальних запитів, творчого потенціалу, способів мислення та діяльності [3, с. 13]. Цей підхід називається інтерактивним, він долає пасивність студента, перетворюючи його на суб'єкта навчально-виховного процесу, а сам навчальний процес спрямовується на окрему особистість, враховуючи її бажання, вміння та творчі можливості.

Інтерактивну методику досліджували у своїх працях такі науковці, як Е.С. Полат, Е.В. Коротаєва, І.С. Якиманська, О. Пометун, Г.О. Сиротенко, Д. Джонсон, Р. Джонсон, Б. Блум та інші.

Мета даної статті полягає у з'ясуванні особливостей використання інтерактивних видів діяльності під час вивчення граматичного матеріалу студентами соціальної роботи.

Перш, ніж перейти до ґрунтовного розгляду інтерактивних навчальних технологій та інтерактивного процесу навчання, спробуємо з'ясувати загальну сутність інтерактивного навчання і порівняємо його з традиційними підходами до навчання. Виходячи з мети дослідження, скористаємось підходами, запропонованими Я. Голантом ще в 60-х роках ХХ ст., і охарактеризуємо три основних моделі навчання, що існують у сучасній школі. Я. Голант виділяв активну та пасивну моделі навчання залежно від участі учнів у навчальній діяльності. Поняття «пасивна» є умовним, оскільки будь-який спосіб навчання обов'язково передбачає певний рівень пізнавальної активності суб'єкта-учня; інакше кажучи, досягнення результату, навіть мінімального, на думку О. Пометун, неможливе. У такій класифікації Я. Голант скоріше використовує пасивність як визначення низького рівня активності учнів, переважно репродуктивної діяльності, за майже повної відсутності самостійності і творчості.

До класифікації, запропонованої Я. Голантом, вітчизняні вчені О. Пометун та Л. Пироженко додають інтерактивне навчання, визначаючи це поняття як «певний різновид *активного*», який має свої закономірності та особливості.

1. *Пасивна модель навчання.* Студент виступає в ролі «об'єкта» навчання, повинен засвоїти й відтворити матеріал, переданий йому викладачем, текстом з підручника тощо – джерелом правильних знань. До відповідних методів навчання належать методи, в результаті використання яких студенти лише слухають і дивляться (лекція-монолог, читання, пояснення, демонстрація й відтворювальне опитування студентів). Студенти, як правило, не спілкуються між собою і не виконують якихось творчих завдань.

2. *Активна модель навчання.* Такий тип навчання передбачає застосування методів, які стимулюють пізнавальну активність і самостійність студентів. Студент виступає «суб'єктом» навчання, виконує творчі завдання, вступає в діалог з викладачем. Основні методи: самостійна робота, проблемні та творчі завдання (часто домашні), запитання від студента до викладача, і навпаки, що розвивають творче мислення.

3. *Інтерактивна модель навчання.* Слово «інтерактив» прийшло до нас з англійської від слів «інтер» – «взаємний», «актив» – «діяти». Таким чином, інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу. Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету: створити комфортні умови навчання, за яких кожен учасник відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність [7, с. 61].

Сутність інтерактивного навчання полягає у тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учасників. Це спів-навчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і студент, і викладач є рівноправними, рівнозначними

суб'єктами навчання. Вони розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що знають, уміють і здійснюють. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідних ситуацій. Воно ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, дає змогу педагогу стати справжнім лідером дитячого колективу.

Такі підходи до навчання не є цілком новими для українців. Частково вони використовувалися ще в перші десятиріччя минулого століття й були поширені в педагогіці та практиці української школи в 20-ті роки – роки масштабного реформування шкільної освіти.

Інтерактивні технології мають особливе значення для студентів спеціальності «соціальна робота», оскільки їх робота напряму пов'язана із взаємодією та спілкуванням із людьми. Студенти цієї спеціальності постійно матимуть відношення до повсякденних проблем, які часто виникають у нашому напруженому і нестабільному житті. І саме завдяки інтерактивним методам вивчення англійської мови вони будуть спроможні вирішувати повсякденні проблеми на міжнародному рівні, даючи корисні поради, які стануть у нагоді як мешканцям України, так і іноземним громадянам.

Розроблені вправи на основі інтерактивних технологій з теми «Повсякденні проблеми» («Everyday

Problems») є досить актуальними для студентів соціальної роботи, оскільки вони сприятимуть ефективному застосуванню навичок спілкування, і одночасно студенти засвоюватимуть граматичні та лексичні структури, аналізуючи запропоновані їм життєві ситуації. У студентів формуватимуться комунікативні навички паралельно із засвоєнням іншомовних одиниць. Для них це стане дійсно дуже корисним досвідом – поєднувати свої професійні навички та спроможність використовувати англійську мову у повсякденному житті, щоб вирішувати нагальні проблеми та питання.

Використання інтерактивних методів під час вивчення граматичного матеріалу дає можливість студентам відчувати незалежність та перебороти почуття незручності у процесі спілкування з іншими учасниками навчального процесу, особливо це є дуже важливим для студентів соціальної роботи, які будуть контактувати з великою кількістю людей у своїй майбутній професії.

Наведемо декілька прикладів інтерактивних завдань, які були розроблені для студентів спеціальності «соціальна робота» з граматичної теми «Модальні дієслова»; окрім того, ці завдання можна використовувати при вивченні теми «Повсякденні проблеми» («Everyday Problems»).

Завдання 1

Яка з цих професій, на вашу думку, має бути найбільш оплачуваною? Запишіть ваші відповіді у таблицю в порядку зростання та зниження заробітної платні.

Таблиця 1

Види роботи

TV news announcer	plumber	politician
firefighter	emergency room doctor	elementary school teacher
professional football player	model	plastic surgeon
member of the clergy	CEO of a large company	police officer
attorney	bus driver	nurse

Рис. 1. «Рівень зарплатні»

Коли ви виконаєте це завдання, порівняйте ваш список із списком вашого партнера. Будьте готові поділитися вашими припущеннями з рештою групи і обґрунтувати вашу думку.

Завдання 2.

Мегі та її подруга Джейн розмовляють про роботу. Мегі розповідає про роботу, якою вона займалася минулим літом. Доповніть їх розмову дієсловами must, have to, do not have to у теперішньому, минулому та майбутньому часах.

Maggie: The worst job I ever had was last summer, when I worked as a waitress in that tourist restaurant down by the aquarium.

Jan: Oh really? What was so terrible about it?

Maggie: For a start, I(1) _____ get up at 5:00 A.M. and, as I didn't have a car then, I(2) _____ walk.

Jan: Why didn't you take the bus?

Maggie: It doesn't start running until 7:00, and I (3) _____ be at the restaurant by 6:30 to set the tables for breakfast.

Jan: That's tough. Did they make you wear a silly uniform or anything?

Maggie: No, thank goodness we (4) _____ wear any special uniforms, except for hats. We all (5) _____ wear really stupid sailor caps. Mine was too small and it kept falling off.

Jan: So you're probably not planning on working there again next summer.

Maggie: Absolutely not. I'm earning twice as much at my present job, so with a bit of luck, I'll be able to save some money and I (6)_____ work at all next summer.

Jan: That sounds good. What's your present job like?

Maggie: It's much better. I start work at 11:00 A.M.

Jan: So you (7)_____get up early. What about weekends?

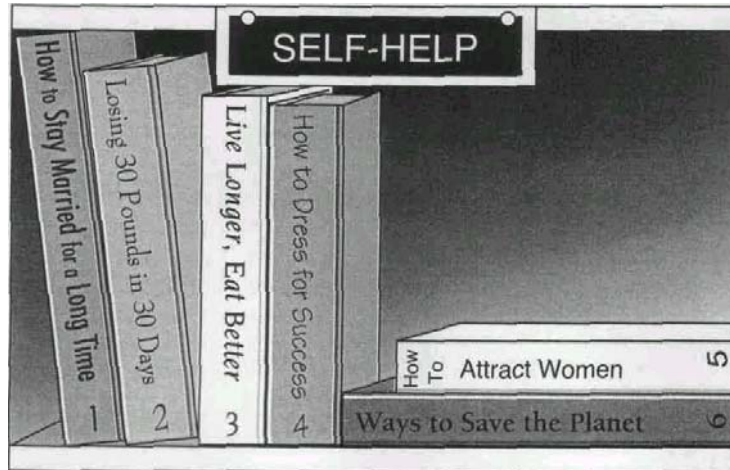
Maggie: I (8)_____ work on weekends, but if I want to make some extra money, I can go in on Saturdays. It's ideal.

Jan: Maybe I should try to get a job there. Our landlord raised the rent last month and I just can't afford to stay there on my present salary.

Завдання 3.

У Північній Америці щорічно публікується багато «self-help» книжок. У цих книжках даються поради щодо покращення життя.

Разом із своїм партнером поглянь на запропоновані книжки. Які поради ви сподіваєтеся знайти в кожній з цих книжок? Будьте готові поділитися своїми ідеями з рештою групи.

Рис. 2. «Книги самопомоги»

Завдання 4.

Зараз прочитайте параграфи, які були взяті з цих книжок, та підберіть необхідний параграф до кожної з книжок.

Sample Passages

A

As an important first step, you really ought to eliminate red meat. This may be hard at first, but you will be amazed to find that there are many healthy — and delicious — alternatives.

B

Learn how to cook! You should learn some unusual and exotic dishes that you can prepare in advance. This means that you can focus your attention on her and not on the meal. Pretend that the meal was easy and effortless to prepare and wait for her to compliment you on your skill as a chef.

C

It's easier than you think. To really make a difference, you should start slowly and establish a routine. Think about one thing that you can easily do (carpool? recycle paper, cans, and glass?). As soon

as this becomes a habit, you should start to think about what to do next.

D

You should never settle into a regular, predictable routine. Surprise each other with fun activities, like picnics after work or moonlight barbeques on the beach.

E

You ought to make every effort to motivate yourself to stay on your diet! Buy a dress that is just a little bit too small for you and hang it in your closet. You should look at it every day and dream of the time when it will really fit you.

F

You shouldn't draw attention to yourself. Choose conservative, but attractive styles. If you look like a fashion model, people may not take you seriously. Remember that you ought to look competent and professional at all times.

Завдання 5.

Разом із своїм партнером оберіть одну з цих книжок. Які поради ви б дали на одну з цих тем? Запишіть щонайменше три поради у таблицю.

Таблиця 2

**Таблиця порад
BOOK:**

Three pieces of advice we would give:
1.
2.
3.

Отже, для сучасних закладів характерна недооцінка важливості вивчення граматики іноземної мови. Це виражається не тільки у недостатності тієї уваги, яка приділяється граматиці на заняттях, але й у відсутності в підручниках граматичного матеріалу. Все це, звичайно, не сприяє формуванню міцних і систематичних граматичних знань. У той же час через відсутність іншомовного оточення знання великої кількості іноземних слів і правил їх використання у реченнях і фразах (тобто граматики) складає важливу умову успішного оволодіння іноземною мовою.

Для підвищення зацікавленості студентів у результатах навчання і самому його процесі, на наш погляд, необхідно створювати посібники із граматичним матеріалом, який би передбачав його опрацювання за допомогою інтерактивних методів (парної, групової роботи), містив би різноманітні граматичні завдання. Усе це, безперечно, має оптимізувати процес навчання іноземних мов, підвищити ефективність навчання, сприяти реалізації завдань, передбачених державними освітніми стандартами з іноземної мови та рекомендаціями Ради Європи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех П.О., Биркун Л.В. Концепція викладання іноземних мов в Україні // Іноземні мови. – 1996. – № 2.
2. Близнюк О.І., Панова Л.С. Ігри у навчанні іноземних мов: Посібник для вчителів. – К.: Освіта, 1997.
3. Верба Л.Г., Верба Г.В. Граматика сучасної англійської мови: Довідник. – К.: Логос, 2001. – С. 13.
4. Витлин Ж.Л. Современные проблемы обучения грамматике иностранных языков // Иностранные языки в школе. – 2000. – № 5.
5. Гальскова Н.Д., Никитенко З.Н. Теория и практика обучения иностранным языкам: Метод. пособие. – М.: Айриспресс, 2004.
6. Гусак Т.М. Англійська граматика на практиці: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2001.
7. Давыдова М.А. Деятельностная методика обучение иностранным языкам. – М.: Высш. школа, 1990. – С. 61.
8. Марігодов В.К. Шляхи удосконалення творчої активності студентів / В.К. Марігодов, Ю.М. Кравченко // Проблеми освіти. – 2002. – Вип. 27. – С. 223-229.
9. Роль и место грамматики в обучении иностранным языкам. Ч. 1. – СПб., 1998. – С. 59.
10. Council of Europe. The Council of Europe and Modern Languages. – Strasbourg, 1993.

Рецензенти: Гришкова Р.О., д.пед.н., проф.;
Клименюк Н.В., к.пед.н., в.о. доц.

© Козакевич О.О., 2009

Дата надходження статті до редколегії: 14.12.2009 р.